

כֵּן יָקוּם!
(חתימת המלכות)

ספר אחד-עשר.

עַל הַהִרְשָׂאָה

ובו הקדמה ושלושה שערים.

הקדמה.

אילו מונחים מהפייקה.

1449.	הרשאה (קבלה).	הרשאה משמעותה הפח שאדם מיפה בו את חברו בעסק מעסקיו. מתוך שהוא מעמידו תחתיו בזה העסק.
	מרשה (מוכל).	הממנה נקרא מרשה.
	מורשה (וכיל).	הבא תחתיו — מורשה.
	דבר-ההרשאה (מוכל בה).	ואותו העסק קודאים לו: דבר-ההרשאה.
1450.	שליחות (רסאלה).	שליחות משמעותה מסירת דברי אחד לשלישי, באין למוסר זכות שליטה בדבר.
	שליח (רסול).	מוסר הדברים נקרא שליח.
	משלח (מרסל).	בעל הדברים — משלח.
	מי ששלח-אליו (מרסל אליה).	זה השלישי — מי ששלח-אליו.

שער ראשון.

עַל גּוּפָה שֶׁל הַרְשָׂאָה וְחִלּוּקָתָהּ לְסוּגִיָּה.

1451.	הקשר כיצד?	גופה של הרשאה היא הצעה וקבלה. לפיכך, אם אמר המרשה: "הרשיתך לדבר זה", והשיב המורשה: "קבלתי", או שאמר דבר המראה על הסכמתו, הרי זה קשר הרשאה. הוא הדין אם שתק המורשה והתחיל בעשיית הדבר שהורשה לו, הרי הואיל וקבל מכללא — מעשיו קיימים. אבל אם סרב לקבל את ההצעה — ההצעה בטלה. לפיכך, מרשה שאמר: "הרשיתך לעשות דבר זה", והמיועד להרשאה, לאחר שדחה ואמר: "לא קבלתי", התחיל בעשיית הדבר שהוצע לו על ידי המרשה — אין שליטתו בנכסים כדיון.
1452.	רשות והסכמה.	מתן רשות והסכמה — כהרשאה.

הסכמה בדיעבד,
דינה.

1453. הסכמה בדיעבד היא כהרשאה מלכתחילה.

לפיכך, מתערב שמכר נכסי אחר, הרי אם לאחר שבא והודיע לבעלים קויים הדבר על ידו, הרי זה כאילו היה מורשה מלכתחילה.

ההבדל שבין
הרשאה
ושליחות.

1454. לא ראי השליחות כראי ההרשאה.

לפיכך, שולחני שרצה להלוות כסף לאחר, ושלח הלה את משרתו להביא לו את המעות, הרי אין המשרת מורשה לקבלת מלווה, אלא שליחו בלבד.

וכן השליח לקנית סוס שאמר לסוחר הסוסים: „פלוני רוצה לקנות ממך סוס פלוני“, והשיב הסוחר ואמר: „לך ואמור לו שמכרתי לו את הסוס הזה בכ״כ גרש ומסור את הסוס לידו“, ומסר את הסוס ליד האיש אשר מהר לעשות כדברו, הרי אם קבל המשלח מיד, נקשר המכר בין סוחר הסוסים והמשלח, ואין אותו האיש מורשה, אלא שליח ומתווך בלבד.

הוא הדין במי שאמר לקצב: „תן מדי יום ביומו כ״כ אוקיות בשר לפלוני משרתי, המכניס ומביא לי מהשוק“, ונתן הקצב כדברו, הרי המשרת שליח אדוניו הוא ואינו נקרא מורשה.

פקודה, כהרשאה
או כשליחות.

1455. פקודה יש שהיא כהרשאה ויש שהיא כשליחות.

כיצד? משרת שקנה סחורה במקצת אדוניו, מאחד הסוחרים, געשה מורשהו לקניה.

אבל אם האיש והסוחר גמרו ביניהם את המקת, ושלח הלוקח את משרתו להביא לו את הסחורה, אין הוא מורשהו של אדוניו, אלא שליחו בלבד.

הרשאה סתם
והרשאה
מוגבלת.

1456. ההרשאה יש שהיא על דרך הסתם, כלומר, אינה תלויה בתנאי

ואינה תלויה בזמן קבוע, ואינה מוגבלת בכל הגבלה שהיא, ויש שהיא תלויה בתנאי כיצד? מי שאמר: „לכשיבוא סוחר פלוני לכאן, מניתיך מורשה למכור לו את סוסי“, וקבל הלה, הרי מגוי המורשה תלוי מעתה בבואו של הסוחר. בא אותו סוחר, רשאי המורשה למכור לו את הנכסים, לא בא — אינו רשאי. ופעמים שתולים את המנוי בזמן.

כיצד? מי שאמר: „עשיתך מורשה למכור את בהמותי בחודש ניסן“, וקבל הלה, הרי משנכנס ניסן געשה מורשה. ורשאי הוא בתורת מורשה למכור בהמות אלה תוך חודש ניסן ולאחר כך, אבל אינו רשאי למכור עד שלא הגיע ניסן. ויש שהמנוי מוגבל בהגבלה.

כיצד? מי שאמר: „עשיתך מורשה למכור שעוני זה באלף גרש“, הרי מגוי המורשה תלוי בהגבלה, ואין לו למכור את השעון בפחות מאלף גרש.⁽¹⁾

⁽¹⁾ עיין: חזין ג. חברת פורוסטאל, לעיל.

L. A. 1/24 I Rot. 117

שער שני.

על תנאי ההרשאה.

1457. תנאי שיהא כוחו של המרשה יפה לעשות את הדבר שִׁמְנָה כסרות המרשה.
מורשה לשמו.

לפיכך, קטן שאינו מבחין ושוטה אין הרשאתם שלמה. וקטן מבחין, הרי בדברים שאין בהם אלא משום הפסד בלבד, כגון לענין גתינת מתנה וצדקה, אינו רשאי להרשות אחר אף ברשות אפוטרופסו. אבל לקניגים שהם ספק ריוח ספק הפסד, כגון מקח וממכר, הרי אם היה בררשות למשאומתו, יכול הוא להרשות אחרים. לא היה בררשות למשאומתו, ההרשאה נקשרת. והרי היא תלויה בהסכמת אפוטרופסו של הקטן.¹

1458. לא הצריכו שיהא המורשה בוגר דוקא, אלא בר דעת ומבחין בלבד. כסרות המורשה.
לפיכך, קטן מבחין אפשר לו שיהא מורשה אף אם אינו בררשות, אבל זכויות הקשר אינן לו, אלא למרשהו.

1459. אפשר לו לאדם שִׁמְנָה אחר מורשה לעשות כל דבר חובה הקשור לְמָה אפשר למנות מורשה?
בעסק ומלוויו ולכל דבר שהוא רשאי לו בעצמו לעשותו.

לפיכך דין הוא שיוכל אדם להרשות אחר למקח וממכר, לשכור ולהשכיר, למשכן ולקבל במשכון, להפקיד ולקבל פקדון, לתת ולקבל מתנה, לפשרה ולמחילה, להודאה, לדין, לדרישת מצרנות, לחלוקה, לפרעון חובות וגבייתם ולנטילת נכסים. ובלבד שיהא דבר ההרשאה ידוע.

שער שלישי.
על דיני ההרשאה
 ובו ששה פרקים.

פרק ראשון.
על עיקרי ההרשאה.⁽²⁾

קשר ע"י מרשה. 1460. מתנה, שאלה, משכון, הפקדה, הלואה, שותפות, עסקא ופשרה
 לאחריכפירה, צריך שהמורשה ייחס בהן את הקשר למרשהו, שאלמלא כן אין
 הקשר שלם.

⁽¹⁾ עיין: עירית תל-אביב נ. חברת מכולת — C. A. 114/26 1 P.L.R. 264
 חיאט נ. קליין ושאפר 91 C.L.R. 2 C.A. 166/37

⁽²⁾ עיין: איזנשטין נ. ליברמן — L. A. 75/27 4 Rot. 1292
 עיסאוי נ. זריטה — L. A. 124/30 3 Rot. 1167
 חזין נ. חברת טורוטסאל — C.A. 36/28 1 P.L.R. 303
 חברת איסט נ. חיראלה — C. A. 64/28 1 Rot. 345
 חברת הפצת פרי אר"י נ. יבנאי — C. A. 40/34 8 Rot. 671

1461. במקח וממכר, בשכירות ובפשרה-לאחר-הודאה אין המורשה חייב ליחס את הקשר למרשהו. ואף אם לא יחסו למרשהו אלא לנפשו — הקשר שלם. ובשני האפנים. הבעלות קיימת לטובת המרשה.

אבל אם לא יחס את הקשר למרשהו, זכויות הקשר — למתקשר, כלומר, למורשה. ואם יחסו למרשה, הרי אף זכויות הקשר הן למרשה, והמורשה כשליח. כיצד? מורשה למכירה שמכר מנכסי מרשהו ולא יחס לו את הקשר, כי אם לעצמו, כופים אותו למסור את הממכר ללוקח, ויכול הוא לדרוש וליטול את המחיר מידו. ואם נמצא עורר על הנכסים הלקוחים, והוצאו על פי פסק דין, חוזר הלוקח על המורשה למכירה, ותובע מידו את המחיר ששלם.

ומורשה ללקיחה שנטל נכסים בתורת לוקח על הדרך האמור ולא יחס את הקשר למרשהו, הרי אף אם לא קבל את המחיר ממרשהו, חייב הוא לשלם למוכר מביתו.

ואם נמצא בממכר מום ישן, הזכות ביד המורשה לעשות דין עם המוכר בדבר ההחזרה.

אבל אם יחס המורשה את הקשר למרשהו, כגון שאמר בשעת קשר המכר: „מכרתי בכח והרשאה מאת פלוני“ או „לקחתי בשביל פלוני“, הרי כל הזכויות האמורות הבאות מהקשר — למרשה.¹

זכויות הקשר
למשלח.

1462. בשליחות זכויות הקשר למשלח, ואינן לשליח כל עיקר.

דין הנכסים
שביד המורשה
והשליח.

1463. מורשה למקח וממכר, לתשלום חובות וגביתן ולנטילת דבר-של-ממש, הרי כל הנכסים שקבל בכוח ההרשאה, בדין פקדון הם בידו, ואם אבדו שלא בפשיעה ורשלנות אינו חייב בתשלומי נזקם.

גם הנכסים שבידי השליח לשם עשית השליחות דינם כדין פקדון.

דמי פרעון
חוב שאבד
ביד השליח.

1464. חייב ששלח את חובו לבעל-חובו, ואבד החוב ביד השליח, קודם שיגיע לתעודתו, הרי אם היה זה שלוחו של החייב — אָבַד לחייב, ואם היה שלוחו של בעל החוב — אבד לבעל החוב, והחייב נפטר מחובו.

1465. מי שהרשה שנים כאחד, אין האחד לבד רשאי לשמש בהרשאתו הרשאה לשנים. לדבר שהורשה לו.

אבל אם הורשו לדון או להחזיר פקדון, או לתשלום חוב, יוכל כל אחד מהם לבדו לשמש בהרשאתו. ומי שמסר הרשאה לאחד לדבר ידוע, ובא והרשה גם אחר לאותו דבר, הרי מי מהם ששמש בהרשאתו לבדו, בדין שמש.

¹ עיין: גורביץ נ. חברת אנגלו-פלשתינה בע"מ — C. A. 92/29 1 Rot. 228

לוביץ נ. ג'נרל אינסורנס — C. A. 39/37 1 C.L.R. No. 74

חאיאט נ. אלקיסי — C. A. 190/37 2 C.L.R. 142

אין המורשה
רשאי להרשות
אחר.

1466. אין אדם יכול להרשות אחר בדבר שהורשה לעשותו בעצמו. ברם, אם נתנה לו הרשות לכך על ידי מרשהו, או אם אמר לו המורשה: „עשה על דעת עצמך“, רשאי הוא למנות אחר תחתיו. ומי שהורשה על ידי המורשה על דרך זה הרי הוא מורשהו של המרשה, ולא של המורשה. ולא עוד אלא אפילו אם העביר המורשה הראשון מהרשאתו, או שמת, לא סולק בזה המורשה השני.⁽¹⁾

שכר המורשה.

1467. הרשאה שהותנה בה שכר, ושמש המורשה בהרשאתו, הרי הוא זוכה בשכר, ואם לא הותנה שכר, ואין דרכו של המורשה לשמש בשכר, הרי הוא מתנדב, ואינו יכול לדרוש שכר לעצמו.⁽²⁾

פרק שני.

על הרשאה ללקיחה.

הממכר.

1468. לפי הפסקא האחרונה של סעיף 1459, הצריכו ידיעת דבר־ההרשאה עד כדי שתהא האפשרות להוציא לפועל את ההרשאה. נמצא שעל המרשה לפרט את סוגו של הדבר שיש לקנות עבורו, ואם הסוג כולל כמה מינים, אין להסתפק בפרוש שם הסוג בלבד אלא יש לכנות אף את המין והמחיר. ואם לא פירש את סוגו של הדבר הנקנה, או אם לא פירש אלא את הסוג בלבד, כשהסוג כולל כמה מינים, ולא קבע את טיבו ומחירו, אין ההרשאה שלמה. חוץ אם הורשה בהרשאה סתם.

כיצד? מי שמנה את חברו מורשה ואמר: „קנה לי סוס“, ההרשאה שלמה. ומי שאמר למנות מורשה לקנות לו אריג לחליפת בגדים, עליו לפרש את המחיר ולומר: „כל יריעה בכח גרש“, או עליו לפרש את הסוג, אם רוצה הוא במשי או באריג מסוג אחר, וכן עליו לפרש גם את המין, כגון אריג דמשק או פלוסיך הנדוין.

ואם לא תאר את הסוג, ואמר: „קנה לי בהמה“, או „קנה לי אריג“ או אם אמר, למשל: „קנה לי ארג משי“, ולא פירש את המין או את המחיר — אין ההרשאה שלמה.

אבל אם אמר: „קנה לי אריג לגלימה מאיזה סוג שהוא, כפי שתראה מדעתך“, הרי זה הרשאה סתם, ורשאי המורשה לקנות מאיזה סוג או מין שירצה.

שנוי בסוג מה?

1469. שנוי בסוג בא עם שנוי החומר, התכלית ואופן התעשייה.

כיצד? אריג פשתים ואריג עשוי צמר־גפן הרי הם שונים בסוגם מחמת שנוי החומר, וצמר הכבש ועורו הם מסוגים שונים מפאת שנוי תכליתם, הואיל

(1) עיין: חזין נ. חברת פורטסאל, לעיל.

אלאוסטה נ. צלח — C. A. 135/32 1 P.L.R. 795

(2) עיין: גוברניק נ. לוקאצקי — C. A. 61/29 1 Rot. 122

חאיאש נ. קליין ושאפר, לעיל.

ותכלית לקיחת העור היא לעשות נאדות ותכלית לקיחת הצמר היא לטוות ממנו חוטים ולארוג שטיח. ומטווה „שארקוי“ ומטווה „עשאק“ אף ששניהם עשויים צמר, שונים הם בכל זאת בסוגם מחמת שהם שונים באופן התעשייה.

1470. מורשה ששנה מסוג הסחורה, כגון אם אמר המרשה: „קנה דבר מסוג פלוני“, וקנה מסוג אחר, ולו אפילו הנכסים שקנה מועילים יותר, אין המקח קיים לגבי המרשה, והחפץ הקנוי לעצמו קנה, ואינו קנוי למרשה.
1471. מרשה שאמר: „קנה איל“, וקנה המורשה כבשה, אין המכר קיים לגבי המרשה, והכבשה — לקחה המורשה לעצמו.
1472. מרשה שאמר: „קנה מגרש־בנין פלוני בשבילי“, ולאחר מכאן בנה אחר בית על מקום זה, אין המורשה יכול לקנותו בכוח הרשאתו. אבל אם אמר: „קנה בית פלוני“, הרי אף אם ניטח אותו בית, או הוסיפו עליו קיר, יכול המורשה לקנותו בכח הרשאתו.
1473. מרשה שאמר: „קנה חלב“, ולא פרש איזה חלב, הרי אמר בזה לקנות לו מהחלב שנוהגים באותו מקום לקחת.
1474. מרשה שאמר: „קנה אורז“, יכול המורשה לקנות מכל מין אורז, הנמכר בשוק.
1475. מי שאמר למנות את חברו מורשה לקנות לו בית, עליו לפרש את בית השכונה והמחיר. לא פירש — אין ההרשאה שלמה.
1476. מי שאמר להרשות את חברו לקנות לו פנינה אחת או אודם, אבנים יקרות, עליו לפרש את המחיר שאין לו להוסיף עליו, לא פירש — אין ההרשאה שלמה.
1477. בדברים שכמותם נקבעת במדה, במשקל במנין או באמה, צריך לפרש את כמות דבר ההרשאה, או את מחירה. כיצד? מי שמנה מורשה לקנות לו חטים, עליו לומר כמה מדות יקנה ויפרש את מחיר הכמות. כגון: „חטה בכוכ־כ גרש“ לא פירש — אין ההרשאה שלמה.
1478. לא הצריכו לפרט את התארים של דבר ההרשאה. תארי הממכר, כיצד? אין מן הצורך לפרט את התארים, כגון: „עדיה, ביגונית, זיבורית“, ובלבד שתארי דבר־ההרשאה יתאימו למצבו של המרשה. כיצד? פקם שדרכו להשכיר סוסים שמנה מורשה לקנות לו סוס, אין המורשה יכול לקחת לו סוס בעשרים אלף גרש. קנה — אין המקח קיים לגבי המרשה, כלומר, לא נקנה הסוס למרשה, והמורשה לעצמו קנה.
1479. בהרשאה מוגבלת אין המורשה יכול לשנות ממנה, עבר ושנה, אין המקח קיים לגבי המרשה, והנכסים שלקח לעצמו לקח. אבל אם שנה באופן המועיל יותר למרשה, אין רואים אותו כמשנה.

כיצד? מי שאמר: „קנה לי בית פלוני בעשרת אלפים גרשׁ, וקנהו המורשה ביותר, אין זה קיים לגבי המרשה, והרי זה הבית קנהו המורשה לעצמו. אבל אם שלם פחות מעשרת אלפים גרשׁ, למרשה קנה. הוא הדין אם אמר: „קנה בהקפה“, ולקח המורשה במזומנים, הרי הנכסים שקנה, קנה אותם המורשה לעצמו. אבל אם אמר: „קנה במזומנים“ וקנה אותם המורשה בהקפה, נקנה הדבר למרשה.

1480. מי שהיה מורשה לקנות דבר ולא קנה אלא מחציתו בלבד, הרי אם אותו דבר יש בו נזק בחלוקתו, אין המקח קיים לגבי המרשה, ואם לאו — קיים.

מורשה לקנות דבר, שקנה מחציתו.

כיצד? מי שאמר: „קנה יריעת אריג“, וקנה המורשה מחצית היריעה, אין המכר קיים לגבי המרשה, ואותם נכסים לקח המורשה לעצמו. אבל אם אמר: „קנה שש מדות חטה“, וקנה המורשה שלש — למרשה קנה.

1481. המרשה שאמר: „קנה לי אריג כדי גלימה“, ולא הספיק האריג הקנוי לגלימה, אין המקח קיים לגבי המרשה, והאריג שלקחו המורשה — לעצמו לקח.

קנה פחות מהראוי.

1482. מי שנתמנה מורשה לקנות דבר ולא פורש מחירו, יכול הוא לקנותו במחירו הראוי או בטעות מועטת. אבל דברים שמחירם ודמיהם קבועים, כבשר ולחם, אין בהם מחילה אף בטעות מועטת.

המחיר שהמורשה רשאי בתשלומו.

אבל אם קנה בטעות גסה אין המקח קיים לגבי המרשה מכל מקום, ואותם נכסים לקח המורשה לעצמו.

1483. מקח סתם — במזומנים. ובכגון זה, אם לקח המורשה בחליפין, אין המקח קיים לגבי המרשה, ואותו דבר קנה אותו המורשה לעצמו.

מקח סתם — מזומנים.

1484. מי שהרשה את חברו לקנות לו דבר הדרוש לו לעונה ידועה — לאותה עונה התכוון.

מורשה לקנות דבר שבעונה.

כיצד? מי שהרשה את חברו בעונת האביב לקנות לו גלימת -של, הרי הרשהו לקנות לו גלימה לאותו הקיץ. לקחה לאחר עבור העונה, או באביב של השנה הבאה, אין המקח קיים לגבי המרשה, והמורשה קנה את הגלימה לעצמו.

1485. מי שהורשה לקנות דבר ידוע, אינו יכול לקנות אותו דבר לעצמו, ואפילו אם אמר בשעת הקניה: „הריני קונה לעצמי“, לא קנה לעצמו אלא למרשה. מלבד אם נקבע מחיר על ידי המרשה, ולקח המורשה ביותר, או אם לא נקבע מחיר, ולקח בטעות נכרת, הדבר קנוי למורשה. הוא הדין אם אמר המורשה במעמד המרשה: „הריני קונה לעצמי“ — לקח לעצמו.

מורשה לקנות דבר ידוע.

1486. מי שאמר: „קנה לי סוסו של פלוני“, והלך המורשה, מבלי שהשיב קבלת הרשאה מכללא, דינה. „הן“ או „לאו“, וקנה את הסוס, הרי אם אמר בשעת הקניה „הריני קונה למרשי“, נקנה הדבר למרשה, ואם אמר „הריני קונה לעצמי“ — לקח לעצמו. אבל אם אמר „לקחתי“, ולא פירש למי לקח, ואמר אחר כך „למרשי לקחתי“, הרי אם אמר זאת בטרם ימות הסוס או לפני שנפל בו מום — נאמן. ואם לאחר שמת הסוס או לאחר שנפל בו מום — אינו נאמן.

1487. שנים שהרשו אחר, כל אחד מהם בפני עצמו, לקנות דבר, הרי מורשה לשנים זה שהתכוון לו המורשה בשעת הקניה, הדבר קנוי לו.

1488. מורשה ללקיחה שמכר את נכסיו עצמו למרשהו, אין המכר שלם. מורשה שמכר נכסיו.

1489. מורשה שעמד על מומם של הנכסים הלקוחים קודם שימסרם למרשה, יכול הוא להחזירם מדעתו; אבל משמסרם למרשה, אינו יכול להחזירם אלא בפקודתו ובהרשאתו. אימתי רשאי להחזיר מהמת מום?

1490. מורשה שקנה דבר בארכה, הרי הארכה קיימת גם לגבי המרשה, ואין המורשה יכול לדרוש את מחירם במזומנים. אבל אם לאחר שקנה המורשה במזומנים נאות המוכר לתת לו ארכה, יכול המורשה לדרוש את המחיר מאת המרשה במזומנים.

1491. מורשה ללקיחה שנתן את המחיר מביתו ונטל את הממכר, יכול הוא לחזור על המרשה ולדרוש ממנו את המחיר ששלם. ואפילו אם לא שלם המוכר עדיין את מחיר הממכר, יכול הוא לדרוש את מחירו ממרשהו ולעכב את הממכר תחת ידו, עד שישלם לו המרשה את המחיר. מורשה ששלם את המחיר מביתו.

1492. מורשה ללקיחה שאבדו או נשחתו בידו באונס הנכסים הקנויים, הרי מנכסיו המרשה נשחת, ואין דבר נגרע ממחירם. אבל אם אבדו או נשחתו ביד המורשה כשעכבם תחת ידו לשם גבית המחיר, חייב המורשה במחירם.

1493. אין המורשה ללקיחה יכול לבטל את המכר אלא מדעת המרשה. בטל המכר.

פרק שלישי.

על ההרשאה למכירה.

1494. מורשה למכירה, סתם, יש בידו למכור את נכסיו של מרשהו במחיר רב או במחיר מועט, כלומר, בכל מחיר שיצאה לו לראוי. המחיר בהרשאה למכירה סתם.

1495. מרשה שקצב מחיר זאמר: „מכור בכונ"כ גרש“, אין המורשה יכול למכור בפהות מזה. מכר — נקשר המכר, והרי הוא תלוי בהסכמת מרשהו. ואם מכר מדעת עצמו בפהות ומסר את הנכסים לקונה, יכול המרשה לחייב את המורשה בתשלומי גזק נכסיו. נקצב מחיר ע"י המרשה.

1496. מורשה למכירה שלקח את נכסי המרשה לעצמו, אין מקחו שלם. מורשה אינו רשאי לקנות לעצמו.
1497. אין המורשה למכירה יכול למכור את נכסי מרשהו לאלה הפסולים להעיד לזכותו. אינו רשאי למכר לפסולים להעיד לו.
- אבל אם מכר ביותר מכפי שוים, המכר שלם. כן אם הרשהו בהרשאה כללית, לאמר: „מכור למי שתרצה“, מותר לו שימכור במחיר הראוי.
1498. מורשה למכירה, סתם, רשאי למכור את נכסי מרשהו במוזמנים או בהקפה למשך זמן הנוהג בין הסוחרים לגבי אותה סחורה, ואין הוא יכול למכור לתקופה ארוכה שלא כמנהג. ומי שהורשה למכור במוזמנים, בין בפירוש או מכללא, אין הוא יכול למכור בהקפה.
- כיצד? אמר המרשה: „מכור נכסים אלו במוזמנים“ או „מכור נכסים אלו ופרע בהם חובי“, אין המורשה יכול למכרם בהקפה.
1499. נכסים שיש נזק בחלוקתם אין המורשה יכול למכור תְּצָנָם, ואם אין בזה נזק, הרי הוא רשאי לעשות כן. מכירת חלק מדבר.
1500. יוכל המורשה לקבל ערב או משכון לבטחון תמורת הנכסים שמכר בהקפה, אבל אם אבד המשכון או פשט הערב את הרגל — המורשה פטור. משכון או ערב לבטחון המחיר.
1501. מרשה שאמר: „מכור במשכון או עם ערב“, אין המורשה יכול למכור שלא במשכון ובלי ערב. הרשאה מוגבלת בתנאים.
1502. אין המורשה למכירה נדרש לשלם מביתו את מחיר הנכסים שמכר כל זמן שלא קבלו מיד הלוקח. אחריות למחיר.
1503. נטל המרשה את המחיר, הרי אף אם היתה זכות הנטילה למורשה, הנטילה שלמה. מרשה שנטל את המחיר.
1504. מורשה-הַנָּס אינו מחויב לדרוש ולגבות את מחיר הממכר, אבל אם לא גבה ברצון עצמו, עליו להרשות את מרשהו לגבות וליטול את המחיר. אבל מורשה-שֶׁקָר כגון הפרוז והסרסור, הרי אלו מחוייבים לדרוש ולגבות את מחיר החפץ שמכרו. מורשה הנס ומורשה שֶׁר.
1505. מורשה למכירה רשאי לחזור בו מהמכר מדעת עצמו, אבל אין החזרה קיימת לגבי המרשה. ועל המורשה לשלם את המחיר למרשה. חזרה מהמכר.

פרק רביעי.

על המצוה.

1506. המצווה לחברו לפרוע לו חוב שהוא חייב לאחר או למלכות, ופרע הלה מביתו, הרי הוא חוזר ותובע מהמצווה, בין אם התנה עם המצווה שיחזור המורע חובו של אחר עפ"י צוויו.

עליו ובין אם לא התנה. אחד אם אמר סתם: "פרע את חובי", ואחד אם עשה עמו תנאי שיחזור עליו כגון שאמר: "פרע חובי ומידי תדרשנו", או "פרע נא אתה, ואפרע לך אחר כך".

1507. מי שנצטווה לפרוע חוב מביתו במטבעות רעות, ופרע לבעל החוב ביפות, הרי הוא חוזר ונוטל מהמצווה מטבעות רעות. ואם נצטווה לפרוע במטבעות יפות ופרע ברעות, הרי הוא מקבל מהמצווה מטבעות רעות. אבל מי שנצטווה לפרוע חוב מנכסיו וקָשָׁב עם בעל החוב כנגד חובו של המצווה, הרי הוא חוזר ולוקח מהמצווה את החוב כמתכונתו. ואפילו אם מכר את נכסיו ביותר משוֹיָם, אין המצווה החייב יכול לנפות את סך היתר מחובו.

1508. מי שצוה את חברו להוציא לפרנסתו או לפרנסת ביתו, הרי אף אם לא התנה עמו שיחזור עליו, לאמר: "אני אשלם את הוצאותיך", חוזר ונוטל את ההוצאות מהמצווה בשעור רגיל, וכן אם צוה ואמר: "בנה ותקן ביתי", ועשה המצווה, הרי אף אם לא התנה עמו שיחזור עליו, חוזר ונוטל את הסכום הרגיל מהמצווה.

1509. מי שאמר לחברו: "תן מעות לפלוני במלווה, במתנה או בצדקה, ואשלם לך", הרי זה חוזר ותובע מהמצווה. אבל אם לא התנה שיוכל לחזור עליו, כלומר "אשלם לך", או "מידי תדרשנו", ולא אמר אלא "תן", בלבד, אינו יכול לחזור עליו.

אבל במקרים שנהגו שיחזור המצווה על המצווה, כגון שהיה אחד מבני ביתו או שותפו, הרי הוא חוזר עליו, אף אם לא התנו.

1510. צויו של אדם כחו אינו יפה אלא לגבי רכוש עצמו בלבד. כחו של צויו כיצד? מי שאמר: "הִטַּל נכסים אלה הַיָּמָה", והטילם המצווה מתוך ידיעה שהם נכסי אחר, הרי בעל הנכסים מחייב את המטיל בתשלומי נזקם, והמצווה אין לו עליו ולא כלום, מלבד אם היה אוֹנֵס.

1511. מי שצוה את חברו לאמר: פרע את חובי העולה לכו"כ גרש מביתך", ולאחר שהבטיח המצווה לפרוע חזר בו המצווה, אין בהבטחת המצווה בלבד כדי לחייבו בפרעון החוב.

1512. מצווה שהיה לו חוב על המצווה או פקדון בידו, וצוהו לפרוע את חובו לאחר, כופים את המצווה לפרוע. אבל אם אמר המצווה: "מכור נכסי אלה ופרע בהם חובי", הרי אם היה מורשה-חנם אין כופים אותו, ואם היה מורשה-שָׂקָר כופים אותו למכור את הנכסים ולפרוע במחירם את חובו של המצווה.

1513. הנותן סכום מעות לחברו, ואמר לו: "תנס לבעל חובי פלוני", אין שאר בעלי חובותיו של המצווה יכולים לדרוש חלק בזה, ואין המצווה נותן את הכסף אלא לבעל החוב שצוה עליו.

רשאי לחזור ולגבות כפי שפרע.

המצווה לחברו להוציא לפרנסתו.

למלווה, מתנה וכו'.

מי שצוה לפרוע חוב

מנכסי המצווה.

מי שצוה לפרוע חוב לפלוני.

1514. הנותן מעות לחברו לפרוע לו את חובו זכטרם יתן המצווה אותן מת המצוה התיב.
המעות לבעל החוב, או ששלחן או המציאן לידו, נודע לו שמת המצווה, הרי
אותן המעות חוזרות לעזובנו של המצווה, ועל בעל החוב לגבות מהעזובון.

1515. מי שנתן מעות לחברו לתת לבעל חובו, והתרה בו לאמור: „אל תנאים בפרעון
תמסור את הכסף לידו עד אם רשמת מעבר לשטר שבידו או עד אם קבלת חוב.“
שובר מידו, ונתן המצווה לבעל החוב מבלי שרשם מעבר לשטר ומבלי שקבל
שובר, הרי אם כפר בעל החוב, ולא היה בכדי להוכיח את הפרעון בראיה, וחזר
וגבה מעות אלו שנית מהמצווה, יכול המצווה לחייב את המצווה בתשלומי נזק.

פרק חמישי.

על ההרשאה-לדון.

1516. אחד התובע ואחד הנתבע יכול כל אחד מהם למסור הרשאה למי הרשאה-לדון.
שירצה לעמוד לו בדין, ואינו נזקק בזה להסכמתו של השני.

1517. מורשה-לדון שהודה לחובתו של אדם, הרי אם בפני השופט הודאת המורשה-
לדון, יפה כוחה של ההודאה, ואם שלא בפני השופט הודה, אין כוח הודאתו יפה,
והמורשה מסולק מהרשאתו.

1518. מי שכתב הרשאה לחברו לעמוד לו בדין והוציא מכלל ההרשאה הודאה לחובתו, הרי זה מותר, ובכגון זה אין הודאתו של המורשה שלמה, ואם
הודה בפני השופט, ולא היה רשאי לכך, הרי הוא מסולק מהרשאתו.

1519. הרשאה לעמידה בדין אין בה כדי הרשאה לנטילה. המורשה לדון אינו
לפיכך, המורשה לדין שלא היה גם מורשה לנטילה, אינו זכאי ליטול את זכאי בנטילה.
הנכסים שיצא עליהם פסק-דין.

1520. הרשאה לנטילה אין בה כדי הרשאה-לדון. הרשות לנטילה.

פרק ששי.

על העברת המורשה מהרשאתו.

1521. יכול המרשה להעביר את המורשה מהרשאתו, אבל אם זכותו של אימתי יכול
המרשה להעביר המורשה
מהרשאתו?
אחר תלויה בהרשאה אינו יכול להעבירו.⁽¹⁾

⁽¹⁾ עיין: סמרה ג. רושם הקרקעות — H. C. 40/28 1 Rot. 119
סואסיצקי ג. ממשלה אר"י — P.C.A. 57/38 7 P.L.R. 288
נאמן ג. ג'עוני — C. A. 156/41 8 P.L.R. 453